

DE ZEVEN PROVINCIEËN.

Door: Prof. Dr A.Th. van Deursen, Drs. A.A.B. Verbout – Wamsteker, Dr. R.B. Prud'homme van Reine, Drs. Ad van der Zee, Prof. Dr J.R. Bruijn.

en

De Zeven Provinciën, door G.C. Dik. Een poging tot reconstructie, mede aan de hand van de nog bestaande van de Velde tekeningen, van 's Lands schip De Zeven Provinciën van 80 - 86 stukken, gebouwd voor de admiraliteit van de Maze in 1665.

De 7 Provinciën, een nieuw schip voor De Ruyter

Het schip De 7 Provinciën waarop admiraal Michiel de Ruyter zijn vermaarde successen behaalde, heeft altijd door de eeuwen heen tot de verbeelding weten te spreken. De faam van het schip verbond zich als het ware met die van zijn bevelhebber. Toch had het maar een haartje gescheeld, of De Ruyter had het commando over een heel ander schip gekregen. Terwijl onze admiraal in de zomer van 1665 op zee verbleef, werden in de Republiek twee grote nieuwe schepen opgeleverd, De 7 Provinciën in Rotterdam en de Hollandia in Amsterdam. Volgens traditie was het de vrouw van de kapitein, in dit geval De Ruyters echtgenote Anna van Gelder, die zorg droeg voor inkoop van de scheepsvictualie. Door een misverstand was Anna van Gelder al begonnen met de proviandering van de Hollandia, omdat zij van de Staten-Generaal had begrepen dat dit het nieuwe

"De Hollandia"

3 nov. 1665 in het Landsdiep.

(L. Bakhuysen 1631 - 1708.

Ned.Scheepvaartmuseum A'dam.)

admiraalsschip zou worden. Pas later ontving men het bericht van De Ruyter dat hij De 7 Provinciën als zijn nieuwe schip koos en moest er heel wat verslept en verrekend worden voordat Anna van Gelder opnieuw met de bevoorrading kon beginnen.

Met de bouw van de "Zeven Provinciën" was in 1664 begonnen door de scheepsbouwmeester van het Admiraliteitscollege op de Maze, te Rotterdam, Salomon Jansz van den Tempel. Een nieuw vlaggenschip was hard nodig omdat het vorige vlaggenschip, "De Eendragt" bij Lowestoft met van Wassenaer van Obdam in de lucht gevlogen was. Het andere schip in de Hollandse vloot, dat waardig was om als vlaggenschip te dienen, was de "Hollandia" en dat bevondt zich met de Ruyter

aan de andere kant van de Atlantische Oceaan en met de Tweede Engelse Oorlog die op het punt van uitbreken was, zou de veilige terugkeer van dat schip wel eens een probleem kunnen worden. "De Zeven Provinciën" was een lineschip van 80 stukken, 492 matrozen, en 38 soldaten. Het werd in juli 1665 op stroom gebracht en VAdm Aart van Nes heeft het aan haar "sea trials" onderworpen.

Zijn enthousiaste oordeel over het schip was toen voor de Ruyter, die net na zijn terugkeer van zijn West-Afrikaanse reis, via Noorwegen, waar hij Cdr de Bitter nog kon bijstaan in de Slag bij Bergen, aanleiding zijn echtgenote in de problemen te brengen door de nieuw "Zeven Provinciën" als zijn vlaggenschip te kiezen, i.p.v. de "Hollandia" waarmee hij net in Delfzijl was binnen gelopen. Het zou als het meest beroemde vlaggenschip van de Ruyter de geschiedenis in gaan. In het jaar van zijn tewaterlating, 1665, nam het deel aan de Vierdaagse Zeeslag, en later aan de Tweedaagse Zeeslag, De Tocht naar Chatham, De Slag bij Solebay, de Slag bij Schooneveld, en tenslotte de Slag bij Kijkduin, in 1673.

Daarna werd het het vlaggenschip van SbN Jan van Brakel en het werd in 1694 onder de persoonlijke vriend van de Ruyter, Johan de Liefde, lek geschoten bij La Hogue, waarna net voor de sloop werd verkocht.

Krijgsraad a/b "Zeven Provinciën"
voor de Vierdaagse Zeeslag.

Beroemde grisaille van Johan van de Velde de
Oude, Rijksmuseum. A'dam.

Deze en vele andere geschiedenissen zijn te lezen in het in 1997 bij Uitgeverij Van Wijnen verschenen boek *De 7 Provinciën: een nieuw schip voor de Ruyter*. In deze rijk geïllustreerde bundel onder redactie van de Leidse hoogleraar Zeegeschiedenis Jaap Bruijn, is een vijftal artikelen gegroepeerd. Prof. A. Th. van Deursen behandelt wat algemene achtergronden van de Nederlandse Republiek in de 17de eeuw en richt zich vooral op de vraag wat die Zeven Provinciën nu eigenlijk voorstelden, zowel qua organisatie als in de vooral buitenlandse beeldvorming.

Alhoewel Johan de Witt gezien wordt als de leidende politicus in de jaren '50 en '60 van de 17de eeuw, kende De Nederlandse Republiek geen werkelijk centraal gezag. De gewesten, en daarbinnen de stadsbesturen, waren in hoge mate soeverein. Dit kwam vooral tot uiting in de landsverdediging ter zee die maar liefst gespreid was over vijf admiraliteiten. Annet Verbout-Wamsteeker bespreekt die, naar onze maatstaven, onduidelijke en zelfs ietwat chaotische organisatie. Het is verbazingwekkend dat die Nederlandse Republiek er toch nog in slaagde menige zeeslag te winnen. Veel daarvan komt op het conto van ervaren zeeofficieren, van wie Michiel de Ruyter natuurlijk het meest tot de verbeelding sprak. De bekende biografie van De Ruyter, Ronald Prud'homme van Reine, behandelt in zijn bijdrage juist die gevechtstactieken ter zee waar De Ruyter zo beroemd om geworden is. Hij concludeert dat het vooral De Ruyter's verdienste is geweest dat hij eenheid heeft weten te brengen in die hopeloos verdeelde Nederlandse vloot met zijn ondoorzichtige commandostructuur.

Sinds 1995 wordt op de Bataviawerf in Lelystad gewerkt aan de reconstructie van De Ruyters vermaarde vlaggenschip. Ad van der Zee beschrijft in twee aparte bijdragen zowel de geschiedenis van de oorspronkelijk 17de-eeuwse "De Zeven Provinciën", als ook de opzet en doelstelling van de huidige replicabouw.

Het is een ongeschreven regel in de Koninklijke Marine, dat er altijd een "Zeven Provinciën" tot de Nederlandse vloot zal behoren. Alselm van der Peet en Anneke de Wit schreven een boek: "SCHEPEN VAN GEWELT" waarin acht keer een "*Hr.Ms. De Zeven Provinciën*" beschreven wordt.

DE ZEVEN PROVINCIEËN

Hoe bouw je een oorlogsschip? (Zie ook: Scheepsbouw in de 17e eeuw.)

Al vele jaren vóórdat er op de Bataviawerf plannen waren om "De Zeven Provinciën" daadwerkelijk te gaan herbouwen, hield de scheepsmodelbouwer G.C. Dik zich intensief bezig met dit beroemde 17de-eeuwse oorlogsschip. Al sinds de jaren '50 verzamelde hij gegevens over 17de-eeuwse scheepsbouw in het algemeen en over De 7 Provinciën in het bijzonder. Hij voltooide een manuscript over het schip, De Zeven Provinciën, een poging tot reconstructie.

Dik baseerde zich voor zijn papieren reconstructie vooral op de nog bestaande tekeningen van vader en zoon Willem van de Velde. Beide beroemde scheepstekenaars en -schilders hebben "De

Zeven Provinciën" meer dan eens afgebeeld en gelden als nauwkeurige en ter zake kundige weergevers van de werkelijkheid.

Admiraliteitswerf
te Vlissingen.
(Scheepv.Mus.A'dam)

Onderdeel voor onderdeel wordt door hem behandeld, van de kielbalk tot het topje van de vlaggenmast. De werkwijze is duidelijk: hij neemt een van de tekeningen van Van de Velde tot uitgangspunt, voegt zonodig gegevens toe uit andere bronnen en beschrijft vorm, betekenis en uitvoering van het onderdeel. Tussen de hoofdstukken door heeft hij langere verhalen ingevoegd over De Ruyter, de admiraliteiten, oorlogvoering ter zee enzovoort.

Dik's boek mag zich sinds het verschijnen verheugen in een grote populariteit bij modelbouwers, mede ook door de bij het boek gevoegde set bouwtekeningen in schaal 1:77, dat wil zeggen 7 Amsterdamse voet op 1 duim. Voor menig modelbouwer geldt De 7 Provinciën als het summum van scheepsmodelbouw en dit boek voorziet overduidelijk in die behoefte.

Circa 80 jaar voor het boek van Dik verscheen en de uitvoerige bouwtekeningen modelbouwers van dienst konden zijn, werd één van de mooiste modellen die ooit van de "Zeven Provinciën" gemaakt werden, vervaardigd. Dit is zonder twijfel het model van Ir F. Baaij, scheepsmodelbouwer en restaurateur van het Rijksmuseum. Het model werd ca 100 jaar geleden gemaakt t.g.v. de herdenking van de 300-jarige geboortedag van de Ruyter in 1907. Het model is 208 cm lang, 213 cm hoog en 81 cm breed, incl. tuigage en vlaggen en is eveneens sterk beïnvloed door het grisaille van Willem van der Velde en het schilderij van Willem van de Velde de Jonge.

Dit prachtige model uit 1907 van Ir Baaij is eigendom van de Gallery Rob Kattenburg B.V. te Bergen NH. die ook de bijgaande afbeeldingen bereidwillig beschikbaar stelde.

Zelfs de kleinste details werden nauwkeurig weergegeven. Zoals deze bronzen kanons met de vermelding van de admiraliteit van De Maze. Of de details in het galjoen